

Erő, izom

Dénes Ferenc
a Fidesz és a sport
viszonyáról

A társadalmi rendszerek közül egyértelműen a sport a legnagyobb nyertese a 2010 utáni változásoknak. Kitüntetett szerepét a költségvetési újraelosztásban sokan összefüggésbe hozzák a miniszterelnök személyes preferenciáival, különösen a labdarúgás iránti rajongásával. Orbán Viktor sport iránti elkötelezettsége fontos faktor, de korántsem kielégítő magyarázata annak, hogy az elmúlt három évben ennyi közpénz áramlott ide.

A sport nem csupán az első számú vezető kedvence, de a Fidesz kultúrájának is fontos része. Az alapító atyák, a jelenleg is befolyásos fideszes politikusok jelentős része gyermekkorától kezdve aktívan sportolt. Ma is követik, szeretik a sportot, ami minta a párt új politikai generációja számára is. Ennél fontosabb, hogy a kormánypárt döntéshozói tisztában vannak a társadalmi, köz- és pártpolitikai jelentőségével. Fontos közösségi szervezőerőt látnak benne, lehetőséget és eszközt a rendkívül szétesett, egymás iránt bizalmatlan, sőt ellenséges magyar társadalom közösséggé szervezésében. Tudatában vannak gazdasági jelentőségével, hisz a világ egyik legdinamikusabban fejlődő iparágáról beszélünk, valamint egészség- és nevelésügyi szerepével. A sporthoz kapcsolódó asszociációk, mint például a küzdelem, a siker, a nemzeti érzések, a közösség, a lojalitás vagy az elkötelezettség, jól harmonizálnak a Fidesz politikai hívószavaival.

A sport egyébként régóta ismert pozitív társadalmi hatásait az elmúlt évtizedekben minden kormány elismerte és fontosnak tartotta – a szavak szintjén. Csak éppen a tettek hiányoztak. Nem volt világos hosszú távú társadalmi kép, ennek eléréséhez rendelt politikai

eszközrendszer, erő és izom a tervek megvalósításához. A 2010-ben hatalomra került Fidesznek viszont volt ereje és bátorsága ahhoz, hogy a korábban preferált irodalom, film, képzőművészet mellett a testi kultúra fejlesztésére is koncentráljon. Jónak és helyesnek tartom ezt az irányt, tiszteletre méltónak az elszántságot.

Kár, hogy a sportfejlesztési vágyakhoz nincs világos terv, jelentősen hiányzik a megvalósításhoz szükséges tudás, erősen kockázatos a választott eszközrendszer, és katasztrofális a gyakorlat. 2010-ben az új kormány a (feltételezett) sportfejlesztési alapelvei közül legalább négygel szerintem rosszul mérte fel a helyzetet.

Elsőként említhető: a kabinet úgy gondolta, a magyar sport problémái abból erednek, hogy a kormányzat és a helyhatóságok keveset költenek rá. 2009-ben a Nemzeti Sporttanács részére készült felmérések azonban kimutatták, hogy saját lehetőségeikhez képest elsősorban az önkormányzatok, különösen a megyei jogú városok, Budapest kivételével, de a központi költségvetés is arányaiban többet költenek, mint a háztartások. Az igaz volt viszont, hogy a büdzsé jelentősen elmaradt az állami tulajdonú sportlétesítmények fenntartásával és fejlesztésével, azok javarészt

rendkívül lepusztult állapotban voltak.

A második hiba az volt, hogy nem vettek tudomást az európai sport megváltozott tendenciáiról. Nyilvánvalónak tűnt számukra, hogy a sportnak az egyesületek a keretei, itt kell változásokat elérni. A gondolat meglehetősen ortodox, az EU sportirányelveinek egyik kedvence. Ugyanakkor a sportolási lehetőséget egyre inkább erre szakosodott szolgáltatóktól vásárolják az erre vágyók Európában és hazánkban is. Egyre jelentősebb a nem

A sporthoz kapcsolódó asszociációk, például a küzdelem, a siker vagy a nemzeti érzések jól harmonizálnak a Fidesz politikai hívószavaival.

szervezett sport, fizikai aktivitás szerepe. Ha úszni akarok, veszek egy jegyet vagy bérletet az uszodába, nem lépek be tagnak az úszószakosztályba. A Városligetben is lehet egyesületi tagság nélkül kocogni.

Harmadikként említhető, hogy zavarosak a fejlesztések céljai, irányai, preferenciái és hangsúlyai. A gyakorlatból úgy tűnik, a minőségi és látványsportok preferáltak. Erre utalnak a stadionépítések, az utánpótlás-nevelés, azaz a hivatásos sportolók általános képzése, az akadémiai rendszerek, vagyis a szakképzés kiemelt szerepe. Ugyanakkor valóban jóval több lehetőséghez jutott a gyermekek általános sportoltatása is. A mindennapos kötelező iskolai testnevelésnek lehetnek jótékony hatásai, de a klaszszikus szabadidősport fejlesztésére mintha nem lenne szent akarat, pedig ez is fontos EU-s irányelv és általános gyakorlat lenne.

A negyedik hiba az, hogy a sport népszerűségét közvetlen pártpolitikai-hatalmi haszonná igyekeznek formálni. Az általa kínált kommunikációs lehetőségeket a politikusok természetesen igyekeznek kihasználni minden országban. Ennek mikéntje akár ízlésbeli kérdés is lehetne. De a magyar sportszervezeti rendszer átalakulásában, úgy tűnik, közvetlenül jelennek meg a pártpolitikai érdekek. Elég csak a szövetségek, egyesületek élére megválasztott gyakorló politikusokra, állami alkalmazottakra, a kormánytól függő vezetők sorára gondolni. Az ilyen esetek veszélyeztetik a civil szféra autonómiáját és a működés hatékonyságát.

A sportfejlesztést rendkívül egyszerűen gondolta az új kormányzat: öntsünk sok-sok pénzt a szférába, abból biztos jó dolgok sülnek ki. És valóban, ömlik a közpénz a magyar sportba: megemelkedtek az illetékes államtitkárság költségvetési sorain szereplő összegek. Áramlik a pénz a társasági és osztalékadón keresztül nyújtott sport-, illetve egyedi kormányzati támogatások révén. Erőteljes az állam, illetve az államhoz köthető megrendeléseket nagy összegben elnyerő vállalatok – igaz, meglehetősen koncentrált – szponzorálási aktivitása is.

A közpénzek költségében sportgazdaságilag három irány mellett jól lehet érvelni. A korábban elmaradt létesítményfejlesztések pótlása, például a stadion- vagy a pályaeépítési programok javítják a sportolás kereteit, növelik a sportszolgáltatások versenyképességét. Egy bizonyos méret felett és alatt a nagy vi-

lágversenyek magyarországi rendezése szintén előnyös lehet; ha a szükséges infrastruktúra-fejlesztések nem is feltétlenül, de a rendezési költségek megtermelhetők. Nagyjából a Forma-1-es futam és a 2021-es vizes világbajnokság lehet magyar szempontból a racionális megasportesemény. Helyes és jó a gyermek sportoltatására költeni; ha sikerülne az egészséges életmódot megszerettetni a fiatalokkal, egy-két évtized múlva komoly társadalmi hasznokat realizálnánk ebből.

Ugyanakkor a sportba áramló közpénzek komoly kockázatokat is rejtnek. Különösen a támogatások vetnek fel sok kérdést. Az előzmények nélkül a korábbi százazres helyett 10 millió forint nagyságrendű utánpótlás-nevelési dotációkat nem tudta hatékonyan felszívni a rendszer. Nagy a kockázata egy kevésbé hatékony költség szerkezet kialakulásának, az államtól függhetnek egyes egyesületek. A létesítmény-

fejlesztési összegek kissé esetlegesek, és nagy rizikót rejtnek a későbbi működtetés, finanszírozás terén. Vannak más kockázatok is, így például a taopénzek megszerzésére irányuló áltevékenységek, vagy a források átcsoportosítása a hivatásos sportba.

Az egyedi támogatások rendszere morálisan romboló hatású és versenyellenes. Jelen-tősen hozzájárul a magyar sport szervezeti rendszerének kevésbé hatékony, kissé kaotikus működéséhez, ahol most legalább féltucatnyi erőközpont igyekszik – gyakran egymással szemben – érvényesíteni érdekeit.

De a közpénzek drasztikus növekedésének legnagyobb veszélye a sport hagyományos civil működésének felszámolása. Számításaim szerint 2010 előtt a sport-GDP több mint 50 százalékát adták a központi költségvetés és az önkormányzatok költségei. Szerény becslés alapján is ez az arány jelenleg legalább kétharmad, de van, aki háromnegyedre teszi. Ez gyakorlatilag a sportolás közpénzekből való finanszírozását jelenti. Így megszűnnek azok az erők, amelyek a fogyasztók jobb kiszolgálására ösztönöznék a sporttevékenységek szervezőit. Nem feltétlenül érdekeltek a lelátók nézőkkel, a termek, pályák sportolókkal való megtöltésében. Minek? Alapvetően úgysem tőlük függ az anyagi jólétük, hanem az állami újraelosztástól. Ebből kijöhetnek kiugró eredmények, például sok olimpiai érem, de sportkultúra nem nagyon. Legfeljebb a rendszer ellenére. ●

A szerző sportközgazdász

Megszűnnek azok az erők, amelyek a fogyasztók jobb kiszolgálására ösztönöznék a sporttevékenységek szervezőit. Alapvetően úgysem tőlük függ az anyagi jólétük, hanem az állami újraelosztástól.